

Az MSZMP Csongrád megyei Bizottságának határozata a megye VI. ötéves területfejlesztési irányelveiről*

I. Az V. ötéves terv főbb eredményei

Csongrád megye gazdasága az V. ötéves tervidőszakban az MSZMP XI. kongresszusa, valamint az 1975. évi megyei pártértekezlet határozataival által megjelölt irányba fejlődött. Alapvető gazdaságpolitikai célkitűzés volt a népgazdasági egyensúly javításához való hozzájárulás, a társadalmi termelés területi hatékonyságának növelése, a lakosság életkörülményeinek javítása. A gazdaság fejlődése a vártnál kedvezőtlenebb külső és belső feltételek közötti valósult meg, ezért — az MSZMP KB 1978. decemberi határozatában foglaltaknak megfelelően — szükségessé vált a gazdaságpolitikai gyakorlat módosítása. Ez egyes területeken a tervtől eltérő tendenciák érvényesítését követte meg.

A megváltozott feltételek ellenére az V. ötéves terv megyénk eddigi fejlődésének egyik leggyorsabb, legeredményesebb időszakának bizonyult.

A területi gazdaságtervező munka eredményesen szolgálta társadalmi-politikai céljainak megvalósítását, és kedvező alapot teremtett a következő tervidőszak feladatainak megalapozásához:

- az országos átlagot meghaladta az ipari, a mezőgazdasági és az építőipari, termelés növekedése, bár a tervelőirányzatokat megyénk anyagi termelési ágazatai sem teljesítették;
- a népgazdasági egyensúlyt, valamint a társadalmi termelés hatékonyságát érintő fontosabb területeken pozitív irányú tendenciák bontakoztak ki. Dinamikusabban növekedett a munkaerőtermelési hatékonysága, valamint az ipar és a mezőgazdaság exportképessége;
- a megye gazdasága alapvetően intenzív jelleggel fejlődött.

1. Öt év alatt a tervezett meghaladóan, mintegy 35 milliárd forint értékű beruházás valósult meg a szocialista szektorban. A beruházások összetételében kisebb aránytölés következett be a nem termelő létesítmények javára:

- a gazdaság szerkezetének kedvező irányú változását és a külgazdasági egyensúly javítását szolgáló beruházások az átlagnál gyorsabban növekedtek, és emeltek a termelési műszaki színvonalát;
- a nem termelő beruházások nagyobb része a lakásépítéssel kapcsolatos. Tervezhetőbb volt a járulékos létesítmények megvalósulása.

A beruházási munka folyamatosságát esetenként hátráltatta a szűk építőipari kapacitás és a szervezatlenség. A beruházási piac feszültségei némileg mérséklődtek. Ennek ellenére jelentősen a VI. ötéves tervre áthárított feladatok, főként az egészségügyi-szociális és az oktatási-közművelődési célú tanácsi fejlesztéseknél.

A létesítmények egyharmadánál jelentős többletköltség keletkezett.

2. A megye lakosságának gyarapodása ellenére csökkent az aktív keresők száma. Mérséklődött az anyagi ágazatok és növekedett a szolgáltatásban foglalkoztatottak részaránya. Ezt elősegítette a bővülő szakmunkásképzés, valamint a munkaerő-gazdálkodás korszerűsítése.

Néhány ipari szakmában, valamint a felsőfokú műszaki végzettségűekből hiány keletkezett, ugyanakkor elhelyezkedési nehézségek mutatkoztak a szakközépiskolákban, illetve egyes felsőfokú tanintézetekben végzettség esetében.

A gazdálkodó egységeknél fokozatosan mérséklődött a munkaerő-kereslet, a meglévő munkaerő hatékonyságát növelő feladatok került előtérbe. Eredményeket értünk el a teljesítménykövetelmények szélesebb körű alkalmazásában.

A hatékonyabb foglalkoztatást gátolta, hogy — célkitűzéseinktől eltérően — minden ágazatban nőtt a nem fizikai dolgozók aránya, jelentős volt a nem vállalati kezdeményezésre történt munkahely-változtatás és továbbra is nagyok a munkaidőn belüli veszteségek.

3. A termelőerők ésszerű területi elhelyezésének folytatása lehetővé tette a megye településeinek és tájegységeinek arányosabb fejlődését:

- kedvezően változtak Szeged területi szerepköréből adódó feladatai, ellátásának feltételei, melyek elősegítették a megye lakossága ellátásának javítását;
- a rendelkezésre álló ipartelepítési lehetőségek hasznosítására (Makón gumipari, Kisteleken kábelgyártó kapacitás létesítésével, Ferencszálláson, Kiszomboron, Üllésen szénhidrogén-termelés kialakításával stb.) lehetővé vált a mezőgazdaságból felszabaduló munkaerő foglalkoztatása;
- a megye mezőgazdasági adottságainak intenzívebb hasznosítását szolgálta a fejlesztési lehetőségek szelék-tív felhasználása; a Makó környéki komplex meliorációs program megvalósítása; a hajtott zöldségtermelő kapacitások jelentős bővítése Szentesen és Szegeden; a szőlő- és gyümölcstelepités a gyengébb termőképességű talaj, de kedvező klimatikus adottságú szegedi járásban; a mezőgazdasági termékeket feldolgozó és tároló kapacitások bővítése a hús-, tej-, baromfi- és gabonaiiparban;
- a városokban, a gyorsabban fejlődő községekben szolgáltató komplexumok, kereskedelmi létesítmények üzembe helyezésével mérséklődtek az ellátás területi aránytalanságai.

4. Növekedett az ipari ágazatok súlya, ami serkentette a települések városiasodásának folyamatát.

A közel 14 milliárd forint értékű ipari beruházás a termelőeszközök országos átlagnál gyorsabb ütemű növekedését és korszerűsítését tette lehetővé. A kapacitást növelő tervek többsége megvalósult. A fejlesztések jelentős része központi programokhoz, kiemelt gazdaságpolitikai célokhoz kapcsolódott. A kisebb szénhidrogén-termelő létesítései, több létesítmény üzembe helyezésére került sor. Az energetikai fejlesztések lehetővé tették az energiaszükséglet biztonságosabb, korszerűbb összetétel mellett a kihasználtság növelését. A gumiiipar, kábelgyártás, alumíniumfeldolgozás, járműipar, orvosi műszer-gyártás részére átadott telephelyeken bővítették és korszerűsítették a termelési technikai feltételeit.

A hagyományos könnyű- és élelmiszeriparban döntően rekonstrukciós jellegű fejlesztésekre került sor. Jelentősen bővült a hús- és baromfi-feldolgozó kapacitás.

Az előirányzott és szükségeshez képest visszafogottabb fejlesztés valósult meg a konzerv-, textil- és cipőipari területén. Nem épült meg a tervezett szentesi sörgyár, valamint a Szegedi Nyomda új üzemháza. A beruházási források szűkítése miatt a szövetkezeti ipar fejlesztése is lelassult.

Az ipari termelés volumenének növekedési üteme mérséklődött. A tervidőszak egészében elért mintegy 21 százalékos termelésbővítés meghaladta az országos növekedési ütemet. Legdinamikusabban a nehézipar termelése bővült, de üteme fokozatosan mérséklődött. Kiugróan nőtt a bányászati, vegyipari termelés, valamint az energiaszolgáltatás teljesítménye. A technikai korszerűsítés több, hosszú távon is versenyképes gyártmány — speciális gumipari tömlők, hírközlő kábelek, alumíniumtermékek, zöldségbetakarító gépek, légtechnikai berendezések, villanyszerelési cikkek, kerámiapiari termékek — bevezetését biztosította. A könnyűiparban nőtt a piaci követelményeknek jobban megfelelő műanyag kötöző- és csomagolóanyagok, modern bútorok, kötöttárúk, öltönyök gyártása. Az élelmiszeriparban elsősorban a gazdaságosan exportálható szalámi- és a krémfehérsajt gyártását, valamint a baromfi-feldolgozást fokozták.

A versenyképes termékek termelése az indokoltan lassabban bővült a gép- és textiliparban. Egyes területeken nőtt a fő profilon kívüli tevékenység, és magas volt az importanyag-felhasználás.

A termelésnél gyorsabb ütemben — 50 százalékkal (folyó áron 80 százalékkal) — emelkedett a külkereskedelmi értékesítés. Az összes kivitelben belül a rem rubelel-számolású export növekedett nagyobb ütemben, közel 150 százalékkal.

Az ipari szervezetek összességében eredményesen gazdálkodtak. Az élen járó technika alkalmazása, a létszám egy részének a progresszívebb iparágakba áramlása, a bekövetkezett szervezeti átrendeződések, a nyersanyagokkal és energiával való takarékosabb gazdálkodás elősegítette a hatékonyság és a jövedelmezőség kedvező alakulását.

5. Az építőipari kivitelező, tervező szervezetek a tervezett meghaladó szükségletekhez növekvő teljesítménnyel, a minőség szerényebb mértékű javításával igazodtak.

A szükségesnél kisebb mérvű műszaki előrehaladás valósult meg. Megkezdődött a házigyári rekonstrukció. A szövetkezeti építőipari szervezeteknél a termelési körülményei továbbra is elmaradtak.

Az építőipari teljesítménye — az országos átlagot meghaladó mértékben — 23 százalékkal növekedett. A kapacitás kisebb részét meggyen kívüli beruházások kötötték le. A szakipari teljesítmények az előirányoztnál lassabban emelkedtek. A lakóház-felújítás mértékben elmaradt a pénzügyi lehetőségektől.

Az építőipari műszaki tervezés teljesítménye mintegy 30 százalékkal növekedett, a tervező szervezetek az igényeket javuló színvonalon elégítették ki.

6. A mezőgazdaság a tervidőszakban kiegyensúlyozottan fejlődött, a tervcélok többségét — a gyakori kedvezőtlen időjárás ellenére — elértük.

Közel 5,5 milliárd forint beruházás valósult meg. A területfejlesztésre jutó országos átlagnál nagyobb fejlesztés — az intenzív kertészeti meliorációs és az 500 hektár területű halastó építése segítette a technikai felzárkózásunkat az országos színvonalhoz.

A tervezettnél szerényebb fejlődést értünk el a nagyüzemi ültetvénytelepítések terén. A telepítés nem tartott lépést az előregedett szorványültetvények felszámolásával. A tervezett 1500 hektár szőlőtelepítésből 90, az 1600 hektár gyümölcs-telepítésből 220 nem valósult meg. A leggyengébb minőségű talajokon közel 2800 hektár erdő telepítettek.

Növekedett a gépesítésre fordított beruházás, meghatározódott a nagy teljesítményű traktorállomány. A szemes-termény-száritó kapacitás 30 százalékkal bővült.

A foglalkoztatottak száma mintegy 15 százalékkal csökkent. Számottevően emelkedett a felsőfokú végzettségűek száma, javult a dolgozók szakképzettsége. Ma már a fizikai dolgozók közel egyharmada szakmunkás.

Az előirányozottnak megfelelő, 16–17 százalékos termelésnövekedés kisebb földterületen valósult meg, és meghaladta az országos átlagot.

A vetésszerkezet a népgazdasági célokkal összhangban alakult. A gabonatermő terület csökkent, a zöldségtermelés szinten maradt. A kender- és napraforgó-termelés bővítésével az ipari növények aránya emelkedett. A gyepterületek és a melléktermékek nagyobb mértékű hasznosításával csökkent a szántóföldi szálas és a tömegtakarmányok területe. A nagyarányú belvízterelés jelentősen növelte a növénytermesztés biztonságát. Mintegy 46 ezer hektáron befejeződött a komplex vízrendezés és 34 ezer hektáron a talajjavítás. Kedvezőtlen, hogy az öntözőkapacitás tovább csökkent, és a meglévő hálózat műszaki állapota is jelentősen romlott.

Növekedtek a növénytermelés hozamai, a legtöbb kultúránál megyénk mezőgazdasága túlszárnyalta az országos átlagot. A rét- és legelőterületek, valamint a silókukorica hozama nem növekedtek a kívánt mértékben.

Az állattenyésztés fejlődése tervszerű volt, részaránya növekedett. Legdinamikusabban a sertés-, a hal- és a baromfi-hús, valamint a tejtermelés emelkedett. A szarvasmarha-állomány — a számottevő selejtezés miatt — a nagyüzemekben csak mérsékeltebben növekedett, és nem ellenőrizte a kisüzemekben bekövetkezett csökkenést. A juhászat az erőteljes fejlődés ellenére még mindig alacsony részarányt képvisel.

A nagyüzemek kiegészítő tevékenysége tovább fejlődött. Bővült a zöldségfélék előfeldolgozása, és a táptakarmány előállítás.

Előrelépés történt a háztáji és kisegítő gazdaságokban rejlő lehetőségek kihasználásában, a nagyüzemeket segítő integrációs tevékenységben.

A gazdálkodás eredményének javításához hozzájárult a termelési rendszerek felfröcskölése, valamint a mikrokozmetekre épülő szakosodás és együttműködés erősítése. Megkétszereződött a termelési rend-

szerek keretében termelt növények területe. A kedvezőtlen adottságú üzemek gazdálkodása is kiegyensúlyozottabbá vált. Az adottságok nem kielégítő hasznosítása következtében továbbra is jelentős maradt a nagyüzemek közötti indokolatlan differenciáltság. A zöldség- és gyümölcsforgalmazásban nem javult kellően a szerződéses fejelem, a termelő és feldolgozó vállalatok együttműködése.

7. A közlekedésfejlesztési előirányzatok többsége megvalósult.

Korszerűsödött a járműpark. Befejeződött az E5-ös út Szeged városi szakaszának rekonstrukciója. Több alsóbb rendű út szélesítésére és megerősítésére is sor került. Nem volt kielégítő ütemű a tanácsi utak korszerűsítése. Elkészült a szegedi északi Tisza-híd, késik a csongrád-szentesi közúti Tisza-híd kivitelezése. Befejeződött a Szeged-Békéscsaba közötti vasútvonal rekonstrukciója.

A tiszai vízszállítás fejlesztése terén az indokoltan kisebb eredményeket értünk el. A személyszállítás kulturáltabbá javította az autóbusszállomány növelése, a trolibuszok közlekedés beindítása Szegeden, új motorvonatok és gyorsvonati kocsik üzembe helyezése, a gőzvonatát megszüntetése, a forgalmi kiszolgáló létesítmények rekonstrukciója és az utastájékoztató korszerűsítése.

Az áru fuvarozásban eredményes együttműködés jött létre a vasút és a Volán Vállalat között, mely segítette a személy- és áruszállítási feladatok szervezettebb lebonyolítását.

A tervidőszak végén megállt a vasút személyszállítási teljesítményének csökkenése.

Befejeződött a szegedi és peremkőszegi postaközpontok beruházása, valamint az ezekkel kapcsolatos távbeszélő-hálózat nagy részének kiépítése, illetve rekonstrukciója. Üzembe helyezték a szentesi URH-rádióprogram, valamint a tv 2-es műsort sugárzó berendezéseket.

A levél, távirat, sajtótermékek kézbesítésének színvonala nem javult kielégítően.

8. A kis- és nagykereskedelemben az életszínvonal emelkedésével párhuzamosan növekvő ellátási feladatokat oldottak meg.

Fejlesztésére mintegy 880 millió forintot fordítottak, 60 százalékkal többet, mint az előző tervidőszakban. A felépült kereskedelmi létesítmények alapterülete 57 ezer 700 négyzetméter. A feltételek számottevően javultak a szegedi koordinált kereskedelmi áruház, a Szeged Nagváruhá és a Domus Áruház, a Makói Maros Áruház üzembe helyezésével.

A kereskedelmi értékesítés volumene az országossal közel azonos ütemben, mintegy 16 százalékkal növekedett. Az átlagosnál dinamikusabban fejlődött az élelmiszer- és vegyes iparcikkek forgalma. A ruházati cikkek és a vendéglátás forgalma viszont az elvárhatónál alacsonyabb volt. Az áruforgalom fejlődésétől kissé elmaradtak a gazdálkodási eredmények. A megyét érintő idegenforgalom, a fogadóképesség javulásával, a megnövekedett szabad idővel összhangban jelentősen fejlődött. A határállomások forgalma közel másfélszeresére növekedett. A szállásfeltételek kedvezőbbé váltak a szegedi új Hungária-szálló átadásával és a kempingek fejlesztésével. A régi szállodák korszerűsítésére nem került sor.

A vendéglátás teljesítményének bővülése, az árszínvonal emelkedése és a tárgyi feltételek tervezettnél lassúbb javulása miatt elmaradt az elvárástól. Kedvező változás történt a tömegétkeztetésben, mellet a végrehajtott rekonstrukciók, fejlesztések (például Szeged, Hódmezővásárhely) alapozták meg.

9. A párt XI. kongresszusa és a megyei pártértekezlet életszínvonal-politikai célkitűzései — a népgazdaság lehetőségeivel összhangban — az előirányozottnál szerényebb mértékben valósultak meg. Az alapvető osztályok és rétegek életkörülményeiben folytatódott az egymáshoz való közeledés tendenciája. Az eltelt időszakban a lakosság pénzbevétele mintegy 55–57 százalékkal emelkedett. A jövedelemnövekedés az átlagberek évi 6,5 százalékos, a megyében jelentős mezőgazdasági, kisegítő, valamint egyéb melléktevékenységekbe származó bevételek és a társadalombiztosítási kiadások dinamikus emelkedésén alapult. A munkások és a parasztság közös munkából származó kereset közel azonosan, mintegy 34 százalékkal — az országos átlagnál nagyobb mértékben — növekedett. A társadalmi juttatások aránya tovább emelkedett, melven belül meghatározó volt a nyugdíjak emelkedése. A férfiak és a nők jövedelmkülönbségét egyre inkább a

* AZ MSZMP CSONGRÁD MEGYEI BIZOTTSÁGA 1981. FEBRUÁR 13-I ÜLÉSÉN MEGVITATTA A VEGREHAJTÓ BIZOTTSÁG BESZÁMOLÓJÁT A MEGYE V. ÖTÉVES TERVE TERÜLETFEJLESZTÉSI FELADATAINAK TELJESÍTÉSÉRŐL. A VI. ÖTÉVES TERV TERÜLETFEJLESZTÉSI IRÁNYELVEIRŐL ÉS HATÁROZATOT FOGADOTT EL. A HATÁROZATOT TARTALMAZZA E KOZLEMENY.